

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Matilda Hellström

Rättskraft för supplerande moment i stadfästa förlikningsavtal

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Lotta Maunsbach

Termin: VT 2015

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Metod och teori	5
1.5 Material	6
1.6 Forskningsläge	7
1.7 Disposition	7
2 ALLMÄNT OM STADFÄSTELSE AV FÖRLIKNINGSAVTAL	9
2.1 Stadfästelsen	9
2.2 Domstolens kontroll av avtalet	10
3 SUPPLERANDE MOMENT	12
3.1 Stadfästelse av supplerande moment	12
3.2 Supplerande moment och dess begränsningar	12
4 RÄTTSKRAFT	16
4.1 Rättskraftens funktion	16
4.2 Res judicata	17
4.2.1 ”Saken” och förhållandet till 13 kap. 3§ RB	17
4.2.2 Identifikation	18
5 SUPPLERANDE MOMENTS RÄTTVERKNINGAR	20
5.1 Exigibilitet	20
5.2 Materiell rättskraft	21
5.2.1 Varför supplerande moment bör vinna rättskraft	21

5.2.2	Förhållandet till 17 kap. 11§ RB	21
5.2.3	Övriga problem avseende rättskraften	23
5.2.4	Rättspraxis	24
6	AVSLUTANDE SYNPUNKTER	27
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	30
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	32

Summary

When the parties to a dispute have come to an agreement and have settled their differences in a conciliation agreement, they can request that the court confirm the agreement by delivering judgement. The conciliation agreement then becomes executable and gains legal force. The agreement may regulate more legal matters than the original dispute concerned, and there is no impediment for the court to confirm the agreement in that part as well. The additional legal matters that extend beyond what was the core matter in the dispute are called supplementary parts, and any legal relationship can constitute a supplementary part. The agreement becomes executable and gains legal force in regard to the supplementary parts as well.

The Supreme Court has confirmed that supplementary parts gains legal force and that an application for summons shall be dismissed due to res judicata if it refers to the same thing that has been confirmed in a conciliation agreement. It can however be discussed if supplementary parts *should* be subject to legal force since various problems can arise. For example, the parties gain power to agree on the extent of the legal force and an uncertainty of which legal matters the conciliation agreement actually covers may arise.

To solve the problems that can occur, a restriction as to what supplementary parts can be implemented in a conciliation agreement and confirmed by a court may be applied. The courts direction of proceedings would have to be extended in that case. The other alternative is that the legal force is restricted by article 11 in chapter 17 of the Swedish Code of Judicial Procedure and that only the core matter of the dispute gains legal force.

The issue of supplementary parts' legal force have not been discussed to any great extent in the sources of law and this is the first time an extended essay on the subject is compiled.

Sammanfattning

När parterna i en tvist kommit överens och reglerat sina mellanhavanden i ett förlikningsavtal kan de begära att domstolen stadfäster förlikningsöverenskommelsen genom dom. Förlikningsavtalet blir då exigibelt och vinner rättskraft. Avtalet kan reglera fler rättsförhållanden än vad den ursprungliga tvisten handlade om, och det finns inget hinder för domstolen att stadfästa förlikningsavtalet även i den delen. De ytterligare rättsförhållanden som går utöver det som utgjorde *saken* i tvisten kallas supplerande moment och kan utgöras av vilka rättsförhållanden mellan parterna som helst. Avtalet blir exigibelt och vinner rättskraft även med avseende på de supplerande momenten.

HD har fastslagit att supplerande moment vinner rättskraft och att en stämningsansökan därför ska avvisas på grund av *res judicata* om en talan avser samma sak som reglerats i ett stadfäst förlikningsavtal. Det kan dock diskuteras om supplerande moment *bör* omfattas av rättskraft eftersom diverse problem kan uppstå. Exempelvis får parterna makt att avtala om rättskraftens utsträckning och en osäkerhet om vilka rättsförhållanden ett förlikningsavtal faktiskt omfattar, och som ska resultera i avvisning på grund av *res judicata*, kan uppstå.

För att lösa de problem som kan uppstå kan det införas en begränsning av vilka supplerande moment som får införas i ett av domstol stadfäst förlikningsavtal. Domstolens materiella processledning måste i sådana fall utvidgas. Det andra alternativet är att rättskraften begränsas av 17 kap. 11§ RB och att bara *saken* i förlikningsavtalet vinner rättskraft.

Frågan om supplerande moments rättskraft har inte diskuterats i större omfattning i rättskällorna och det här är första gången ett större arbete sammanställs inom området.

Förkortningar

HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätt
JT	Juridisk tidskrift
JO	Justitieombudsmannen
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
UB	Utsökningsbalk (1981:774)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

När en part fört en tvist till domstol genom att väcka talan har parterna fortfarande möjlighet att förlikas. Ett förlikningsavtal kan skrivas och om de dessutom önskar att förlikningsavtalet ska kunna verkställas och att det ska vinna rättskraft kan de begära att domstolen stadfäster förlikningsavtalet genom dom. Det sägs ofta att parterna förlikas i ungefär 60 % av de dispositiva tvistemålen vid tingsrätten, och av dessa är det 15 % av förlikningsavtalen som stadfästs genom dom.¹ Det finns därför ett behov av klara regler som är lätta att tillämpa om vad som gäller för stadfästa förlikningsavtal och vilka rättsverkningar de har.

Det finns inte några begränsningar gällande vilka rättsförhållanden som kan införas i ett förlikningsavtal som stadfästs och därmed kan det ifrågasättas om behovet av tydliga regler är tillgodosett. Dessa övriga rättsförhållanden, som inte rör tvisteföremålet, kallas supplerande moment och frågan är om de supplerande momenten som aldrig varit föremål för talan i domstol också ska kunna omfattas av rättskraft och att parterna på detta vis ska kunna avtala om rättskraftens utsträckning. Detta har diskuterats relativt lite och därför ska jag i denna uppsats utforska området mer och undersöka varför eller varför inte supplerande moment bör omfattas av rättskraft.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att ur ett de lege ferenda-perspektiv undersöka rättskraften för supplerande moment i stadfästa förlikningsavtal och främst rättskraftens funktion som res judicata. För att uppnå detta syfte avser jag ta hjälp av följande frågeställning:

- Bör supplerande moment omfattas av rättskraft?

¹ SOU 2007:026, s. 107.

- Hur kan nu gällande rättsordning förändras för att på ett tydligare sätt avgöra vilka supplerande moment som omfattas av rättskraft?

1.3 Avgränsningar

Även om fokus på denna uppsats kommer att ligga på supplerande moments rättskraft i stadfästa förlikningsavtal kommer jag inte behandla stadfästelsedomens rättskraft i formellt hänseende, det vill säga med avseende på förlikningsavtalets giltighet. Det har diskuterats mycket i doktrin huruvida ett förlikningsavtal kan vinna rättskraft med konsekvensen att det måste angripas genom resning eller om det går att föra en ogiltighetstalan i tingsrätt. Detta ämne ligger utanför denna uppsats då enbart rättskraften för det materiella innehållet behandlas. Överklagande av en stadfästelsedom och hur resning begärs kommer därför av utrymmesskäl inte heller behandlas.

Uppsatsen kommer inte behandla partiell stadfästelse när domstolen bara stadfäster delar av ett förlikningsavtal. Det är inte relevant för uppsatsens syfte, även om paralleller skulle kunna dras till om en begränsning av vilka supplerande moment som kan omfattas av ett stadfäst förlikningsavtal bör införas.

Res judicata är ett väldigt omfattande och omskrivet område. Det finns inte utrymme i denna uppsats för att fullt diskutera dess olika funktioner och de teorier som finns kring res judicata. Jag avser bara att övergripande ge en förklaring om de grundläggande principer som finns kring res judicata, så att dessa teorier sedan kan appliceras i förhållande till supplerande moment i stadfästelsedomars rättskraft.

Jag avser inte göra någon jämförelse med äldre rättegångsbalken där en annan formulering i 17 kap. 6§ RB användes.

1.4 Metod och teori

För att besvara uppsatsens syfte och frågeställningar har jag valt att använda rättsdogmatisk metod. Jag kommer att studera lagtext, förarbeten, praxis och

doktrin för att kunna föra en diskussion kring hur gällande rätt är utformad och anlägga ett de lege ferenda-perspektiv på rätten, alltså hur rätten *borde* vara utformad. Diskussionen kring reglernas utformning förs löpande i texten för att klargöra vad reglerna innebär och de problem utformningen kan medföra.

1.5 Material

Materialet som använts består av traditionella juridiska rättskällor. Det förs ingen utförlig diskussion om ämnet i förarbeten, men dessa har använts i den mån de kommenterar ämnet. De ledande rättsfallen på området är få, men det är i praxis som rättsläget främst har utvecklats. Fallen från Högsta domstolen som finns har refererats i uppsatsen. Även hovrättsfall som diskuterar frågan har använts som källor. Hovrättsfallen är inte bindande, men kan ändå ge en viss vägledning. Fallen kan ge en bild av hur domare de facto dömer när de avgör om *res judicata* föreligger i ett stadfäst förlikningsavtal. Ämnet för uppsatsen är väldigt teoretiskt och därför är det viktigt att på något sätt visa hur det faller ut i praktiken när domstolarna dömer i frågan.

Förutom rättspraxis har jag till större delen använt mig av doktrin. Doktrin har normalt sett ett lågt rättskällevärde, då den är längst ner i normhierarkin. Det är auktoritativa författare inom processrätten som har diskuterat frågan, och det är främst dessa jag har refererat till. Författare som Ekelöf, Lindell, Larsson och Nordh är de mest framträdande författarna på området och deras olika åsikter kommer presenteras. Doktrinen framför delvis skilda åsikter angående supplerande moments rättskraft och är i viss mån splittrad. Jag ska därför i uppsatsen försöka föra fram de olika uppfattningarna som finns för att sedan fastställa min egen åsikt om supplerande moment bör vinna rättskraft.

Mycket av den doktrin som diskuterar stadfästa förlikningsavtal och dess rättsverkningar är äldre. Bland andra behandlade Larsson och Olivecrona stadfästelse på 1950- och 1960-talet. Litteraturen är fortfarande aktuell i vissa avseenden, men just vad gäller rättskraft för supplerande moment är

litteraturen inte längre aktuell eftersom den skrevs innan HD fastställde rättsläget. Vissa av resonemangen som förs kan dock appliceras på problematiken och kan användas i en diskussion ur ett de lege ferenda-perspektiv.

Författarna som skrivit inom ämnet refererar enbart till varandra. Även HD refererar till de ovannämnda författarna. Författarna blir därför internt beroende av varandra för att finna stöd för sina åsikter. Det kan vara problematiskt då inga nya åsikter framförs i debatten.

1.6 Forskningsläge

Rättsverkningarna för supplerande moment i stadfästa förlikningsavtal är ett relativt outforskat område. Frågan har förts på tal i den allmänna processrättsliga litteraturen, bland andra Ekelöf, Lindell och Nordh har kortfattat diskuterat det i doktrin. Det har dock inte sammanställts ett längre arbete som berör frågan tidigare och av den anledningen anser jag att mitt arbete kan tillföra något till den juridiska forskningen på området.

1.7 Disposition

Avhandlingen inleds med ett kapitel som generellt behandlar stadfästelse av förlikningsavtal (kapitel 2). I kapitlet behandlas hur en stadfästelse går till samt vad domstolen ska bedöma och ta hänsyn till innan ett förlikningsavtal stadfästs.

I kapitel 3 kommer jag att gå djupare in på supplerande moment, vad det innebär och vilka supplerande moment som kan ingå i ett förlikningsavtal. I kapitlet om supplerande moment kommer det även behandlas om det bör finnas någon begränsning kring vilka supplerande moment som får ingå i ett förlikningsavtal och olika teorier kring detta.

När det kapitlet är avslutat har tillräcklig bakgrund gällande själva stadfästelsen av förlikningsavtal behandlats. Då går jag över till att behandla vad rättskraft är och innebörden av res judicata (kapitel 4). Detta kapitel behövs för att förstå diskussionen kring supplerande moments rättskraft och

dess problematik. I nästföljande kapitel (kapitel 5) kommer rättskraften för
supplerande moment att behandlas utförligt för att åtföljas av avslutande
synpunkter där slutsatser kommer sammanställas.

2 Allmänt om stadfästelse av förlikningsavtal

2.1 Stadfästelsen

Många gånger utfärdar en av parterna stämning som ett led i att sätta tryck på motparten. Det kan leda till en förlikning, antingen inför domstolen eller utom rätta.² När parterna har träffat en förlikning i ett dispositivt tvistemål, och i den mån som framgår av avtalet kommit överens, finns det två sätt att avveckla målet i domstol. För det första kan käranden återkalla sin talan, vilket åtföljs av att domstolen avskriver målet från vidare handläggning efter att ha undersökt att svaranden inte har någon invändning mot avskrivningen, 13 kap. 5§ RB.³ För det andra kan parterna i enlighet med 17 kap. 6§ RB gemensamt begära att förlikningsavtalet stadfästs av rätten i en dom.

Anledningen till att parterna kan önska att deras förlikningsavtal stadfästs är att avtalet blir exigibelt om det innehåller en betalningsskyldighet eller annan förpliktelse, 1 kap. 1§ UB.⁴ Avtalet får verkan som en exekutionstitel enligt 3 kap. 13§ UB, och kan verkställas som en vanlig lagakraftvunnen tvistemålsdom. Verkställighet kan ske via kronofogdemyndigheten och förlikningen får ett mer konkret resultat då prestationen enligt avtalet med säkerhet kan utkrävas. Det är alltså fördelaktigt för borgenären om förlikningsavtalet stadfästs. Eftersom det är ett krav att båda parter begär stadfästelse, bör borgenären kräva att det införs ett villkor i förlikningsavtalet att stadfästelse ska begäras för att säkra sin rätt. En annan anledning till att stadfästelse begärs är att parterna önskar ett rättskraftigt avgörande.⁵ Om stadfästelsesdomen får rättskraft blir det en trygghet för parterna, speciellt för gäldenären, som då inte behöver oro sig för att en ny rättegång angående samma sak ska inledas gentemot honom.

² Ekelöf, 2011, s. 64.

³ Ekelöf, 2011, s. 75.

⁴ Jfr. NJA 2008 s. 792.

⁵ Fitger (oktober 2014, Zeteo), kommentaren till 17 kap. 6§.

Enligt 42 kap. 18§ RB kan rätten stadfästa en förlikning utan huvudförhandling. Det hade varit processekonomiskt ofördelaktigt om en huvudförhandling hade genomförts trots att parterna är överens och har upprättat ett civilrättsligt giltigt avtal sinsemellan.

När ett förlikningsavtal har upprättats ersätts de tidigare rättsförhållandena med det som regleras i förlikningsavtalet.⁶ Det innebär att om käranden väcker en fullgörelsetalan mot motparten på grund av en fordran om 100 000 kronor och parterna sedan upprättar ett förlikningsavtal som anger att svaranden ska betala 75 000 kronor ersätter avtalet den tidigare fordran.⁷ Det torde dock inte betyda att parterna alltid kan förändra rättslägen.⁸

Ett förlikningsavtal som stadfästs i dom vinner rättskraft. Enligt RB:s regler borde det inte på grund av rättskraften vara möjligt att väcka ny talan i tingsrätt angående ogiltigförklaring av avtalet, utan talan ska avvisas på grund av res judicata. Det borde enbart gå att angripa avtalet genom resning enligt 58 kap. 1§ RB eller genom besvär över domvilla enligt 59 kap. 1§ RB. Eftersom det är ett civilrättsligt avtal i grunden kan avtalslagens ogiltighetsgrunder vara tillämpliga även på ett förlikningsavtal. HD har därför sagt att det ska gå att angripa ett stadfäst förlikningsavtals giltighet både genom att begära resning och genom att väcka talan vid tingsrätt.⁹

2.2 Domstolens kontroll av avtalet

Enligt 42 kap. 17§ RB ska rätten verka för att parterna förlikas om det inte är olämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter. Det är en skyldighet för domstolen att ta upp frågan om förlikning, men frågan bör inte drivas om någon av parterna motsätter sig förlikning.¹⁰

När en förlikning väl träffats kan båda parterna begära att förlikningsöverenskommelsen ska stadfästas. En formell kontroll av förlikningsöverenskommelsen från domstolens sida ska vidtas, för att det

⁶ NJA 2008 s. 792; RH 2010:25; Olivecrona, 1966, s. 335.

⁷ Larsson, 1993, s. 289.

⁸ Lindell, 2012, s. 338.

⁹ NJA 1974 s. 295; NJA 1975 s. 507; NJA 1981 s. 269.

¹⁰ Prop. 1986/87:89, s.110.

senare inte ska bli problem vid verkställighet av domen.¹¹ I motiven framhålls att rätten innan stadfästelsen endast ska pröva huruvida saken är sådan att förlikning därom enligt lag är tillåten. Det ska alltså prövas om det är ett dispositivt tvistemål och det framhålls särskilt att det avgörs genom materiell lagstiftning och inte regleras av processrätten.¹²

I doktrinen görs ytterligare tillägg av vad rätten har att pröva innan stadfästelse. I 1949 års kommentar till rättegångsbalken sägs att rätten ska pröva om förlikningen avser den sak som det har väckts talan om.¹³ Prövningen ska ske eftersom det i paragrafen står att det endast är när parterna förlikas om det varom tvistas som förlikningen kan stadfästas i dom. I övrigt anses det att rätten ska pröva om avtalet är lagstridigt, strider mot god sed eller innehåller en omöjlig prestation.¹⁴ Ekelöf ställer ytterligare krav på en prövning av det materiella innehållet, vilka innefattar att domaren har ett ansvar för att förlikningsavtalet är klart avfattat och att domaren ska uppmärksamma parterna på omständigheter som tyder på att villfarelse eller annan ogiltighetsgrund föreligger.¹⁵ Att domaren på detta sätt intervenerar i förlikningsavtalets utformning torde vara acceptabelt så länge det håller sig inom ramen för domarens materiella processledning.¹⁶ Olivecrona anser däremot att det inte är praktiskt möjligt för domstolen att pröva om någon ogiltighetsanledning föreligger beträffande förlikningens tillkomst. För att det ska prövas bör det enligt Olivecrona åberopas av part.¹⁷

Att tvistemålet är dispositivt och att innehållet i förlikningen inte är lagstridigt är förutsättningar för stadfästelse. I övrigt ska domaren inte bedöma innehållet i förlikningsavtalet vilket kan leda till att parterna inte vet med säkerhet vad förlikningsavtalet innebär i deras inbördes rättsförhållande.

¹¹ Fitger (oktober 2014, Zeteo), kommentaren till 17 kap. 6§; Heuman, JT 1999/00 s. 912 (930).

¹² NJA II 1943 s. 210.

¹³ Nya rättegångsbalken, 1949, s. 184f.

¹⁴ Larsson, 1958, s. 129; Olivecrona, 1966, s. 337f.

¹⁵ Ekelöf, 2011, s. 76.

¹⁶ Hassler, 1963, s. 262; Fitger, (oktober 2014, Zeteo), kommentaren till 17 kap. 6§.

¹⁷ Olivecrona, 1966, s. 338.

3 Supplerande moment

3.1 Stadfästelse av supplerande moment

Av 17 kap. 6§ RB framgår att förlikas parterna om det, varom tvistas, och begära de att rätten stadfäster förlikningen ska det ske genom dom. Trots att förlikningen ska avse föremålet för talan vill parterna ofta när de ingått ett förlikningsavtal reglera alla sina mellanhavanden. Det inkluderar rättsförhållanden som rör annat än det som talan väckts om. Det kan vara en förutsättning för att en förlikning överhuvudtaget ska träffas. Dessa övriga rättsförhållanden kallas supplerande moment och de ingår som integrerade delar i förlikningen.¹⁸ Processföremålets odelbarhet innebär ibland att förlikningen också måste omfatta supplerande moment.¹⁹ HD har därför konstaterat att trots ordalydelsen i 17 kap. 6§ RB utgör inte supplerande moment som ingår i förlikningsavtalet hinder för stadfästelse, utan domstolen ska på parternas begäran stadfästa avtalet även i denna del.²⁰

3.2 Supplerande moment och dess begränsningar

Parterna önskar ofta att en stadfäst förlikning ska omfatta också supplerande moment. Det kan diskuteras om det finns några begränsningar angående vilka supplerande moment som kan medtas i förlikningen och om domstolen ska finna att det finns hinder för stadfästelse i vissa fall. Inom doktrinen menar de flesta författare att supplerande moment som är inkorporerade i ett förlikningsavtal aldrig utgör ett hinder mot stadfästelse.²¹ Med tanke på hur det ser ut i domstolspraxis angående stadfästa förlikningar torde inte heller domarkåren anse att det finns några direkta begränsningar om vad som kan

¹⁸ Lindell, 2012, s. 338.

¹⁹ Ekelöf, 2011, s. 77.

²⁰ NJA 1957 s. 470.

²¹ Ekelöf, 2011, s. 77; Fitger, (oktober 2014, Zeteo) kommentaren till 17 kap. 6§; Heuman, JT 2003/04, s. 621 (621).

införas i förlikningsavtalet.²² De rättsverkningar som supplerande moment medför är mer omdiskuterade och delade meningar angående hur långt dessa sträcker sig finns.

Lindell är av en annan uppfattning angående vilka supplerande moment som kan omfattas av en stadfäst förlikning än övriga författare inom ämnet. Han menar att det enbart är yrkanden och omständigheter som hade kunnat inkluderas i processen genom ändring av talan enligt 13 kap. 3§ RB eller genkärsmål enligt 14 kap. RB som kan godtas som supplerande moment. Eftersom domstolen ska verka för att parterna ska nå en samförståndslösning enligt 42 kap. 17§ 1st. RB menar Lindell att ”det varom tvistas” måste tolkas liberalt, alltså ska domstolen inte helt och hållet låta sig begränsas av ändringsreglerna.²³

Det var i rättsfallet NJA 1957 s. 470 som det först fastställdes att supplerande moment kan omfattas av en stadfästelse. I fallet, som berörde betalning av fordringar, gjorde svaranden i första instans en kvittningsinvändning om skadestånd som överskred fordringarna. Kravet återtogs och i förlikningsavtalet frånskrev sig svaranden det fordringskrav som åberopats kvittningsvis. Kvittningskravet utgjorde ett supplerande moment och enligt HD fanns det inget hinder mot stadfästelse även av den punkten. Ett kvittningskrav kan en svarande i en vanlig tvist yrka på genom genkärsmål enligt 14 kap. 3§ RB och yrkandet ska omfattas av domens rättskraft enligt 17 kap. 11§ RB. Fallet innehöll alltså supplerande moment och inget hinder för stadfästelse av punkten fanns. Det medför också att de supplerande momenten blir exigibla.²⁴

Supplerande moment kan utgöras av vilka typer av rättsförhållanden mellan parterna som helst. Ett vanligt uttryck i förlikningsavtal är att ”genom förlikningen är parternas samtliga mellanhavanden slutligt reglerade”. Detta uttryck innebär risker att avtalet innefattar supplerande moment som ligger utanför tvisten, eftersom den öppna formuleringen inkluderar alla tvister som parterna någonsin kan komma att ha. Om man

²² Svea HovR:s dom den 9 november 2007 i mål T 9729-06; Nordh, Spridda tankar: reflektioner kring talerätt, rättskraft, bevisfrågor m.m., 2008, s. 173.

²³ Lindell, 2012, s. 339.

²⁴ Larsson, 1958, s. 149; Lindell, 2012, s. 338.

inför att ”parternas samtliga mellanhavanden *med anledning av tvisten* är slutligt reglerade” underlättar det möjligtvis bedömningen, men uttrycket kan fortfarande innefatta många rättsföljder som inte tagits upp i den ursprungliga tvisten eftersom det kan föreligga ett mycket komplext rättsförhållande mellan parterna. Exempelvis kan uttrycket i ett skadeståndsmål angående ersättning för sveda och värk ge upphov till att förlikningen också slutligt reglerat ersättning på grund av lyte och men.²⁵ Det kan alltså vara svårt att bedöma vad som utgör supplerande moment i ett förlikningsavtal och eftersom det fortfarande kan ge upphov till rättsverkningar kan det orsaka problem.

Supplerande moment behöver inte bara beröra parterna i processen utan de kan även innebära att tredjeman förpliktas att prestera gentemot någon av parterna i ett förlikningsavtal. JO har berört denna situation och menat att en stadfästelse av en sådan förlikning helt saknar rättslig betydelse gentemot tredjeman.²⁶ Det har sin grund i att man inte kan processa om tredjemans rätt.²⁷ Det kan alltså stadfästas, men tredjemans förpliktelser går inte att verkställa enligt förlikningsavtalet, vilket kan innebära betydande rättsförluster för parterna. Domstolen bör därför i domen framhålla att stadfästelsen bara avser den del av förlikningsavtalet som avser förhållandet mellan parterna. Som stöd för detta kan sägas att om stadfästelsen vore exigibel gentemot tredjeman så borde hans samtycke också vara relevant enligt 17 kap. 6§ RB vilket inte är fallet enligt ordalydelsen.²⁸

Den 9 november 2007 avkunnade Svea Hovrätt en dom där parterna i ett förlikningsavtal angående försäkringsersättning hade infört en klausul om att deras mellanhavanden med anledning av de aktuella trafikolyckorna var slutligt reglerade. Ena parten hade överklagat och menade att den stadfästa förlikningen inte innebar att parternas mellanhavanden var slutligt reglerade. Hovrätten ansåg att det inte fanns något som hindrade att de supplerande momenten stadfästes *på det sätt som skett i det överklagade målet*.

²⁵ Nordh, 2012, s. 132f.

²⁶ JO 1957 s. 221.

²⁷ NJA 1984 s. 215.

²⁸ Ekelöf, 2011, s. 78; Lindell, 2012, s. 339

Formuleringen i domen öppnar möjligtvis upp för att det finns tillfällen då stadfästelse ska vägras, men det diskuteras inte när så kan tänkas ske.

4 Rättskraft

4.1 Rättskraftens funktion

När en dom avkunnas ersätter domslutet de faktiska omständigheter som åberopats som grund i målet. Det är viktigt att domen då inte går att ifrågasätta, även om domen i viss mån skulle vara materiellt oriktig.²⁹ Därför vinner en dom rättskraft. Olivecrona uttrycker det som att rättskraften innebär att domen för framtiden blir relevant istället för de civilrättsliga fakta den refererar till.³⁰ Denna rättsverkning av domen kan jämföras med när två företag tvistar om tolkningen av ett avtal. De enas om en tolkning av avtalet och skriver ett förlikningsavtal som på ett tydligt sätt reglerar de tvistiga frågorna. Förlikningsavtalet har då ersatt det tidigare avtalet på de punkterna. Samma sak gäller för en dom, där rättsföljderna i domslutet på ett tydligt sätt ersätter de tvistiga frågorna och klargör för framtiden vad som ska gälla mellan parterna.³¹

Rättskraft är en av de viktigaste rättsverkningarna hos en dom.³² I 17 kap. 11§ 1st. RB anges det att dom äge, sedan tid för talan utgått, rättskraft, såvitt därigenom avgjorts den sak, varom talan väckts. Detta stadgande innebär att domen vinner rättskraft tre veckor efter att en dom avkunnats om den inte överklagas under den tiden. Rättskraften inträder alltså samtidigt som den laga kraften, men i övrigt är laga kraft och rättskraft två skilda rättsverkningar hos en dom.³³

Vad rättskraften innebär preciseras inte helt i paragrafen, men en regel som anger en del av rättskraftens innebörd finns i tredje stycket i 17 kap. 11§ RB av vilket framgår att en rättskraftigt avgjord fråga inte får prövas på nytt.³⁴ Denna del av rättskraften brukar kallas *res judicata* och innebär att en tidigare dom utgör ett processhinder i en senare process om talan väcks om

²⁹ Ekelöf, 2006, s. 177ff.; Nordh, Rättegångshinder: om forum, talerätt, åtalsrätt m.m., 2008, s. 122.

³⁰ Olivecrona, 1943, s. 175.

³¹ Ekelöf, 2006, s. 182.

³² Andra rättsföljder är till exempel laga kraft och exigibilitet.

³³ Ekelöf, 2006, s. 174f.

³⁴ Fitger, (oktober 2014, Zeteo), kommentaren till 17 kap. 11§.

samma sak.³⁵ I väldigt förenklad mening kan det uttryckas som att samma sak inte ska prövas två gånger. Talan i den senare rättegången ska då avvisas. Res judicata ska beaktas ex officio av domstolen.³⁶

Rättskraften har också en prejudiciell betydelse som innebär att en dom kan ligga till grund för ett avgörande i en annan tvist. Den är bindande i en tvist om en annan sak.³⁷ Om exempelvis käranden i en tidigare process fått fastställt att svaranden är skadeståndsskyldig ska det avgörandet ligga till grund i en fullgörelseprocess om utfående av skadestånd.³⁸

Reglerna om rättskraft syftar till att ge parterna trygghet genom att en ny rättegång avseende en tvist inte ska kunna väckas när som helst. Detta för att parterna ska kunna agera i enlighet med domen utan att riskera att avgörandet rivs upp. Det är även processekonomiskt motiverat att en dom vinner rättskraft eftersom parterna då lägger ner den tid och de resurser som krävs för att processen ska bli så fyllig som möjlig redan i första rättegången.³⁹ En part kommer då inte kunna ”spara” en grund till en senare rättegång. Rättskraftsregeln i 17 kap. 11§ RB kan alltså ses som en handlingsdirigerande regel för parterna som avgör vad de måste föra in i processen första gången.⁴⁰

4.2 Res judicata

4.2.1 ”Saken” och förhållandet till 13 kap. 3§ RB

Res judicata är rättskraftens funktion som rättegångshinder om talan skulle väckas igen angående samma sak. Det är alltså två rättegångar som ligger efter varandra i tiden, där *saken* i process 2 är identisk med *saken* i process

³⁵ Nordh, 2012, s. 63f.

³⁶ Fitger (oktober 2014), kommentaren till 17 kap. 11§.

³⁷ Ekelöf, 2006, s. 171; Nordh, Rättegångshinder: om forum, talerätt, åtalsrätt m.m., 2008, s.122.

³⁸ Nordh, 2012, s. 64. Framställningen kommer fortsättningsvis fokusera på domens betydelse som rättegångshinder.

³⁹ Ekelöf, 2006, s. 177ff.

⁴⁰ Fitger (oktober 2014, Zeteo), kommentaren till 17 kap. 11§; Ekelöf, 2006, s. 180; Lindell, 2012, s. 342.

1.⁴¹ För att avgöra om talan ska avvisas på grund av *res judicata* måste kärandens talan i process 2 jämföras med det som förekom i process 1. Frågan är exakt *vad* det är som ska jämföras för att *sakens* identitet ska kunna avgöras. Förenklat kan det sägas att vad som utgör *saken* är beroende av dels de rättsföljder som käranden gör gällande i sina yrkanden, dels de grunder som käranden åberopar till stöd för sin talan.⁴²

I 1949 års kommentar menar man att rättskraften omfattar även grunder och omständigheter som hade kunnat åberopas enligt 13 kap. 3§ 3st. RB om käranden hade ändrat sin talan. Att dessa två paragrafer ska korrespondera med varandra kommer från tanken att den enskilde ska få sin sak prövad antingen i rättegång 1 eller i rättegång 2, men inte i båda. Part ska vårda sin processföring i sådan mån att om en omständighet hade kunnat införas i rättegång 1 ska man inte ha möjlighet att stämma på nytt för att införa omständigheten.⁴³ Principen att det finns överensstämmelse mellan 17 kap. 11§ och 13 kap. 3§ har fastställts av HD.⁴⁴ Dock har senare rättspraxis visat att rättskraften enligt 17 kap. 11§ omfattar mer än vad käranden kan ändra. I dessa senare rättsfall har rättskraften utökats till att också avse alternativa, ekonomiskt likvärdiga yrkanden som inte framställts under processen. Exempelvis kommer en dom om prisavdrag på grund av fel i varan att också inkludera rättsföljden hävning även om yrkandet om hävning inte framställts under processen.⁴⁵

4.2.2 Identifikation

I doktrinen är det omdiskuterat hur *sakens* identitet ska bedömas och vad i process 2 som ska jämföras med det som förekom i process 1 för att avgöra om talan ska avvisas på grund av *res judicata*.⁴⁶ Enligt Olivecrona ska kärandens yrkande tillsammans med saksammanhangets enhetlighet

⁴¹ Ekelöf, 2006, s. 176.

⁴² Nordh, Rättegångshinder: om forum, talerätt, åtalsrätt m.m., 2008, s. 124.

⁴³ Nilsson, SvJT 1987 s. 20 (20).

⁴⁴ NJA 1973 s. 239; NJA 1984 s. 733.

⁴⁵ NJA 1994 s. 23; NJA 1995 s. 610; NJA 1999 s. 520.

⁴⁶ De olika teorierna kommer av utrymmesskäl inte behandlas inom ramen för denna uppsats, utom i allra kortaste ordalag.

jämföras.⁴⁷ Kärandens yrkanden och grunder i första rättegången jämförs alltså med yrkandena och grunderna i den andra rättegången. Ekelöf å andra sidan menar att rättskraften avser den rättsföljd som det varit fråga om i målet, till exempel ersättning för viss skada.⁴⁸

Med utgångspunkt i praxis kan sägas att en ny talan träffas av en tidigare doms rättskraft om det finns en sådan samstämmighet mellan yrkanden och grunder i de båda målen att talan kan anses röra samma anspråk eller anspråk som är alternativa till varandra.⁴⁹ HD har alltså främst fastnat för Ekelöfs åsikt kring hur sakens identitet ska bedömas.⁵⁰ Yrkas exakt samma rättsföljd på samma grund är det otvivelaktigt samma sak. Varieras endast den åberopade grunden finns starka skäl som talar för att yrkanden ska anses utgöra samma sak. Varieras rättsföljden enbart i kvantitativt hänseende, alltså ett högre belopp, ska det anses vara samma sak. Och till sist; yrkas en alternativ och ekonomiskt likvärdig rättsföljd ska det också anses vara samma sak.⁵¹ Nordh anser däremot att alla alternativa rättsföljder bör omfattas av rättskraft för att regeln ska bli lättare att tillämpa i praktiken, men än så länge har inte rättskraften utsträckts till den graden.⁵²

För den fortsatta framställningen finns inget behov av att närmare gå in på komplexiteten av att avgöra *sakens* identitet. Det viktiga är att *saken* som blev rättskraftigt avgjord i den första rättegången hindrar en ny talan. För att avgöra vad som blev rättskraftigt avgjort måste dels rättsföljd och alternativa rättsföljder, dels grunder som åberopades i den första processen jämföras med det som den nya talan i process 2 innefattar.

⁴⁷ Olivecrona, 1966, s. 281.

⁴⁸ Ekelöf, 2006, s. 208f.

⁴⁹ Nordh, 2012, s. 67.

⁵⁰ Jfr. NJA 1999 s. 520; Nordh, 2012, s. 65.

⁵¹ Fitger (oktober 2014, Zeteo), kommentaren till 17 kap. 11§.

⁵² Nordh, SvJT 2001 s. 655 (665).

5 Supplerande moments rättsverkningar

5.1 Exigibilitet

När supplerande moment stadfästs innebär det vissa rättsverkningar. Ett förlikningsavtal som stadfästs i dom är enligt 3 kap. 1§ UB exigibelt om det innefattar en betalningsskyldighet eller annan förpliktelse. Stadfästelse domar skiljer sig från andra domar då det inte är domen som gör avtalet verkställbart utan det är avtalet i sig.⁵³ Detta innebär att även supplerande moment som innefattas i förlikningsavtalet är exigibla. Om det inte hade gått att begära verkställighet med avseende på de supplerande momenten hade troligen aldrig parterna accepterat stadfästelse av en förlikning.⁵⁴

Det finns som tidigare nämnts ingen möjlighet att verkställa förlikningsavtal med avseende på tredjeman.⁵⁵

När domstolen avfattar domslutet är det viktigt att domslutets karaktär framgår. Det ska vara tydligt om det är en exigibel fullgörelse som avses, bara en fastställelse eller bådadera. Om det är otydligt kan det försvåra verkställighet hos kronofogdemyndigheten eftersom det då kan vara oklart om part har rätt att kräva fullgörelse eller om det bara är exempelvis fastställande av skadeståndsskyldighet.⁵⁶

⁵³ Prop. 1980/81:8, s. 1075.

⁵⁴ Ekelöf, 2011, s. 77f.; Lindell, 2012, s. 338; Larsson, 1958, s. 149.; Nordh, Spridda tankar: reflektioner kring talerätt, rättskraft, bevisfrågor m.m., 2008, s. 177.

⁵⁵ JO 1957 s. 221.

⁵⁶ Gärde m.fl., 1994, s. 186.

5.2 Materiell rättskraft

5.2.1 Varför supplerande moment bör vinna rättskraft

Till skillnad från exigibiliteten som är relativt okontroversiell vad gäller supplerande moment är rättskraften omdiskuterad. Ett förlikningsavtal som stadfästs genom dom innebär ett materiellt avgörande av det omtvistade rättsförhållandet.⁵⁷ Det kan därför konstateras att en stadfästelse ska äga rättskraft med avseende på det materiella innehållet och att innehållet begränsar möjligheterna att väcka talan igen på grund av res judicata. Detta gäller så länge förlikningsavtalet inte ogiltigförklarats av domstol.⁵⁸ Hur långt rättskraften sträcker sig och hur långt den bör sträcka sig är dock inte lika självklart.

Att supplerande moment ska utrustas med rättskraft kan motiveras med samma argument som för att en dom ska vinna rättskraft. Risken för en ny process om de supplerande momenten inte vinner rättskraft kan medföra otrygghet och mindre önskvärda ekonomiska konsekvenser för parterna. Parterna skulle inte heller föra processen med samma omsorg som de annars skulle ha gjort, eftersom de i så fall kan stämma igen om de missat något i sin processföring. Det är inte önskvärt ur processekonomisk synpunkt att domstolarna ska tvingas avgöra samma sak som redan varit inför domstol.⁵⁹ Rättskraft skulle utgöra ett incitament för part att upptäcka och göra gällande invändningar mot förlikningen eftersom dessa inte kan framföras i en senare process.

5.2.2 Förhållandet till 17 kap. 11§ RB

Enligt 17 kap. 11§ 1st. RB äger en dom rättskraft såvitt därigenom avgjorts den sak varom talan väckts. En stadfästelse förutsätts vara ett materiellt avgörande av det omtvistade rättsförhållandet och därmed ska detta

⁵⁷ NJA II 1943 s. 209. Jfr. Olivecrona, 1966, s. 336.

⁵⁸ Larsson, 1993, s. 287.

⁵⁹ Larsson, 1958, s. 134f.

stadgande tillämpas även på förlikningsavtal som stadfästs.⁶⁰ Saken ska anses vara *res judicata* när en stämningsansökan avser rättsförhållanden som redan blivit slutligt reglerade i ett förlikningsavtal med anledning av att det vinner rättskraft.⁶¹ En förlikning måste delvis avse det som tvistas om för att den ska kunna stadfästas i dom. Det som tvistas om syftar på *saken* i den mening som kommer omfattas av rättskraften i 17 kap. 11§ 3st. RB och dessa två stadganden korrelerar alltså med varandra. Om det i strikt mening bara är *saken* som omfattas av rättskraften även i ett förlikningsavtal är det svårt att hävda att de supplerande momenten omfattas av rättskraft. Dessa har dragits upp i slutet av processen och har inte varit en del av tvisten tidigare och kan inte anses vara samma sak.⁶² Potentiellt hade man kunnat komma runt detta genom att göra rättskraften beroende av 13 kap. 3§ RB. Om inget förlikningsavtal hade träffats hade det kunnat resultera i att käranden ändrade sin talan att omfatta de supplerande moment som införts i förlikningsavtalet. I sådana fall hoppar man helt enkelt över steget att föra in rättsförhållandet i processen och inför det istället i det slutliga förlikningsavtalet.⁶³ Larsson motsätter sig det synsättet och menar att det inte kan anses vara så att talan är väckt genom underförstådd taleändring. Han tycker därför att det bara är *saken* som ska omfattas av rättskraft även om det kommer att bli otydligt vad i förlikningsavtalet som omfattas av rättskraft.⁶⁴

Trots att ordalydelsen i 17 kap. 11§ RB inte tillåter att supplerande moment omfattas av rättskraft har HD fastslagit att rättskraften kan omfatta även andra rättsförhållanden som parterna har reglerat i förlikningen än de som varit föremål för processen. Det är nu därför fastställt att rättskraften omfattar också supplerande moment.⁶⁵ I rättsfallet avgränsades inte rättskraften på något vis utan det konstaterades enbart att rättskraft ska gälla

⁶⁰ Larsson, 1993, s. 292; Olivecrona, 1966, s. 336.

⁶¹ Larsson, 1958, s. 132.

⁶² Larsson, 1958, s. 141.

⁶³ Nordh, Spridda tankar: reflektioner kring talerätt, rättskraft, bevisfrågor m.m., 2008, s. 176.

⁶⁴ Larsson, 1958, s. 141ff. Detta är skrivet före att HD konstaterade att supplerande moment vinner rättskraft. Tankesättet kan dock ändå appliceras på frågeställningen.

⁶⁵ NJA 2003 not C 48; Nordh, Spridda tankar: reflektioner kring talerätt, rättskraft, bevisfrågor m.m., 2008, s. 177; Heuman, JT 2003/04, s. 621 (624).

även för supplerande moment och resonemanget utvecklades inte. Enligt HD bör det alltså inte finnas några begränsningar för hur långt rättskraften kommer sträcka sig.

Det kan diskuteras de lege ferenda huruvida rättskraften för ett förlikningsavtal innehållande supplerande moment bör omfatta mer än en vanlig dom vars rättskraft begränsas av 17 kap. 11§ RB. Om allt som parterna för in i förlikningsavtalet omfattas av rättskraft blir konsekvensen att det i princip går att avtala om rättskraft och att parterna helt och fullt kan bestämma vad som ska bli rättskraftigt avgjort. Detta kan bli problematiskt eftersom domstolen inte kontrollerar det materiella innehållet i förlikningsavtalet och att parterna inte i alla fall förstår vad deras förlikningsavtal omfattar. Det skulle alltså kunna hindra processer för parterna där de inte insett att ett rättsförhållande omfattades av rättskraften och deras stämningsansökan avvisas i sådana fall på grund av *res judicata*. Detta problem hade kunnat lösas genom att domstolens kontrollverksamhet av förlikningsavtalet hade utvidgats så att även det materiella innehållet i viss mån prövades och tydliggjordes i vidare mån än vad domstolens materiella processledning i vanliga fall tillåter.

För att rättstillämpningen ska vara konsekvent borde samma principer som gäller för *res judicata* för vanliga tvistemålsdomar gälla för stadfästa förlikningsavtal. Då hade det varit *saken* som omfattats av rättskraften. Det kan få olyckliga konsekvenser att ge ett rättsförhållande i förlikningsavtalet rättskraft medan andra rättsförhållanden inte vinner rättskraft.⁶⁶ Det försvårar tolkningen och kan ofrivilligt sätta den ena parten i en mer fördelaktig position än den andre.

5.2.3 Övriga problem avseende rättskraften

Om supplerande moment inte vann rättskraft hade det antagligen inneburit att förlikningar allvarligt försvårades.⁶⁷ Om ett förlikningsavtal stadfästs blir det exigibelt om det avser en fullgörelseförpliktelse. Om det i sådana fall inte vinner rättskraft kan parterna efter verkställighet inte vara säkra på att

⁶⁶ Larsson, 1958, s. 138f.

⁶⁷ Lindell, 2012, s. 338.

avtalet står fast. Om den andra parten vid ett sådant tillfälle kan väcka talan igen avseende samma del i avtalet kan det sluta med att det finns två motstridiga domar. I längden skulle det kunna resultera i att en person som erhållit pengar i enlighet med stadfästelseavtalet tvingas betala tillbaka pengarna. Det är inte ett önskvärt resultat och stadfästelsen av förlikningsavtalet skulle förlora sitt syfte. Att ett stadfäst förlikningsavtal vinner rättskraft i någon mån är alltså högst önskvärt. Ovanstående resonemang går att applicera även på supplerande moment eftersom de delarna av ett förlikningsavtal är exigibla precis som huvudtvistefrågan. På grund av risken för motstridiga domar hindras även parterna att väcka talan om tolkning av ett stadfäst förlikningsavtal och vad det ska anses innefatta. Att två domar angående delvis samma sak utdöms av domstolen är inte förenligt med rättegångsbalkens regler och i sådana fall ska talan avvisas.⁶⁸

Om de supplerande momenten inte omfattas av rättskraft kan det innebära problem i det att rättskraften kan kommersialiseras. Om det bara är processföremålet som omfattas av rättskraft och inte de supplerande rättsförhållandena som ingår i förlikningsavtalet, kan det hända att den som erhåller processföremålet blir mer benägen att ge upp supplerande rättigheter bara för att få det som omfattas av rättskraft. Den som har föremålet som omfattas av rättskraft hamnar i en mycket mer förmånlig position än den som bara erhåller supplerande kompensation.⁶⁹ Troligen skulle detta inte innebära särskilt stora problem då någon omfattande betalning för rättskraften sannolikt inte skulle utgå.

5.2.4 Rättspraxis

Som tidigare konstaterats har HD anført i målet NJA 2003 C not 48 att det följer av 17 kap. RB att en stadfäst förlikning innebär att de tvistiga förhållanden som har varit föremål för parternas talan och som regleras i förlikningen blir rättskraftigt avgjorda. Efter det konstaterar HD att rättskraften kan omfatta andra rättsförhållanden som parterna reglerat i förlikningen. När domstolen gör konstaterandet hänvisar de till en fotnot där

⁶⁸ AD 1996 nr 100.

⁶⁹ Larsson, 1958, s. 138f.; Lindell, 2012, s. 338.

Ekelöf redogjort att hans uppfattning är att även supplerande moment omfattas av rättskraft.⁷⁰ Inget resonemang till varför de skulle omfattas av rättskraft förs, utan det är enbart ett konstaterande av Ekelöfs egen åsikt. Referens i domen görs även till Lindell som kortfattat konstaterar att supplerande moment omfattas av rättskraft, men att de kanske inte bör göra det.⁷¹ Att HD använder dessa källor för att på ett så odetaljerat sätt fastställa att supplerande moment vinner rättskraft, utan en ingående diskussion till varför, är enligt mig inadekvat. Det är kontroversiellt att supplerande moment ska omfattas av rättskraft och det hade kunnat krävas mer än ett enkelt uttalande att det är på ett visst sätt. Speciellt eftersom HD inte problematiserar att 17 kap. RB egentligen sätter stopp för att supplerande moment ska kunna omfattas av rättskraft. En diskussion kring ordalydelsen i 17 kap. 11§ hade med fördel kunnat föras.

I ett mål från Svea hovrätt diskuterades vilken rättskraft ett förlikningsavtal har när det anges att samtliga av parternas mellanhavanden med anledning av tvisten är slutligt reglerade. Hovrätten menade att en sådan allmän formulering inte kan anses innefatta en reglering av supplerande moment som påverkar domens rättskraft.⁷² Detta uttalande stämmer överens med principen att om rättskraftsfrågan är beroende av hur domen ska tolkas ska rättskraften bedömas restriktivt.⁷³ En reglering som innebär att samtliga mellanhavanden med anledning av tvisten är slutligt reglerade är onekligen beroende av tolkning, då en gränsdragning av vad som de facto omfattas av tvisten måste göras.⁷⁴ Det hade varit problematiskt om en sådan klausul i ett förlikningsavtal vunnit rättskraft eftersom det hade blivit oklart vad som omfattas av rättskraften. Att begränsa parternas möjligheter att väcka talan angående en annan sak än vad som tvistades om i process I när det inte är ett tydligt rättsförhållande, hade inte varit önskvärt i

⁷⁰ Ekelöf, 1998, s. 74.

⁷¹ Lindell, 2012, s. 338f.

⁷² Svea HovR:s dom den 13 april 2012 i mål HovR Ö 9268-11. Jfr. AD 1996 nr 100 där talan tolkning av ett stadfäst förlikningsavtal avvisades för att avtalet innehöll andra rättsförhållanden. Den enda andra klausulen var ett uttalande om att parternas samtliga mellanhavanden är fullständigt och slutligt reglerade. Det antyder att arbetsdomstolen tycker det är en tillräckligt precis klausul.

⁷³ NJA 1975 s. 577; Ekelöf, 2006, s. 229f.; Heuman, JT 2003/04 s. 621 (624).

⁷⁴ Heuman, JT 1999/00 s. 912 (921).

en rättsstat där enskilda ska ha möjlighet att ta till vara sin rätt inför domstol. Jag menar att det är en mening som kan föranleda olika tolkningar beroende på hur nära den nya tvistefrågan ligger ursprungstvisten. Om det på något vis går att koppla samman med tvistefrågan som låg till grund för förlikningsavtalet kommer domstolen antagligen avvisa på grund av res judicata. Det blir i så fall en godtycklig bedömning från fall till fall vad som omfattas av avtalsbestämmelsen. Detta är inte önskvärt ur samhällssynpunkt eftersom en klar och tydlig rättstillämpning är det som måste eftersträvas i rättssystemet.

6 Avslutande synpunkter

Anledningen till att supplerande moment med fördel kan ingå i förlikningsavtal som stadfästs är att parternas förlikningsvilja ökar och det är förmånligt ur processekonomisk synvinkel. Samhället vill att parter som tvistar ska kunna nå en samförståndslösning på egen hand utan statens inblandning. Stadfästelsen är ett bra medel för att främja detta syfte, eftersom det gör att förlikningsavtalet kan verkställas och att det slutligt reglerar parternas tvist.

Jag anser att man bör ifrågasätta den gällande rättsordningen, där supplerande moment får införas obegränsat och de vinner rättskraft, och justera den för att det ska bli en tydligare rättstillämpning samt ett bättre rättsskydd för de enskilda parterna. Som rättsläget är idag ska domstolarna inte bedöma det materiella innehållet i ett förlikningsavtal och alla rättsförhållanden kan införas. Eftersom de supplerande momenten blir exigibla och vinner rättskraft innebär detta att parterna själva kan disponera fritt över vad som ska anses rättskraftigt avgjort. Det är inte säkert att parterna till fullo inser vad som de facto ingår i förlikningsavtalet och hur parternas rätt att väcka talan begränsas i framtiden i och med avtalet. Jag menar därför att om de supplerande momenten ska vinna rättskraft utan begränsning bör domstolens materiella processledning utökas så att parterna är på det klara med vad förlikningsavtalet avser och hur det påverkar parternas inbördes förhållanden i framtiden. De supplerande momenten måste vara tydligt avfattade och bland andra formuleringar som att ”parternas mellanhavanden är slutligt reglerade” bör undvikas eftersom det kan medföra oklarheter vad gäller rättskraftens utsträckning. Domstolen bör också i större utsträckning göra en bedömning av vad som *bör* stadfästas och vad som är lämpligt innehåll att bli rättskraftigt avgjort genom stadfästelsen.

Lindells uppfattning om att det bara bör vara rättsfakta och yrkanden som käranden hade kunnat införa i enlighet med 13 kap. 3§ RB som kan införas som supplerande moment i en stadfästelsedom hade kunnat vara

adekvat, men enligt min mening begränsar det i för vid mån vad som kan införas i förlikningsavtalet. Rättskraften enligt 17 kap. 11§ korrelerar inte längre helt med 13 kap. 3§ RB. Om syftet med att införa en begränsning i vad som kan stadfästas är att begränsa rättskraftsverkningarna vore det ett steg i fel riktning att ta avstamp i reglerna om ändring av talan. Mer rimligt hade det varit att begränsa vilka supplerande moment man kan införa genom att utgå från 17 kap. 11§ och vad som hade vunnit rättskraft om tvistefrågan istället hade gått till dom. Det hade inneburit att även alternativa rättsföljder i förlikningsavtalet hade kunnat regleras och att dessa hade vunnit rättskraft. Alternativt hade domstolen kunnat stadfästa hela förlikningsavtalet, men samtidigt klargöra tydligt i domen vad som kommer omfattas av rättskraften och vad som inte kommer göra det.

Alternativet till att begränsa vilka supplerande moment som kan införas i ett förlikningsavtal som stadfästs är att rättskraften inte kommer omfatta alla supplerande moment. För att det ska fungera måste det finnas klara riktlinjer att göra bedömningen utifrån för att kunna uppnå en så enhetlig rättstillämpning som möjligt. Det mest rimliga hade varit att tillämpa 17 kap. 11§ RB till fullo även på stadfästa förlikningsavtal, eftersom det är det enda som egentligen överensstämmer med ordalydelsen. Det hade då enbart varit *saken* som hade omfattats av stadfästelsedomens rättskraft, medan de supplerande momenten hade bundit parterna i ett civilrättsligt giltigt avtal. Ett problem som skulle kunna uppstå är att om de supplerande momenten är exigibla men inte vinner rättskraft skulle det kunna uppstå motstridiga exekutionstitlar. Det är dock inte troligt att det skulle bli ett problem i större utsträckning.

De alternativ som finns att tillämpa är alltså 1) att det inte finns någon begränsning angående vilka supplerande moment som kan omfattas och att de vinner rättskraft, 2) att begränsa vilka supplerande moment som kan omfattas av förlikningsavtalet genom att domarens materiella processledning ökar, men att allt som stadfästs blir rättskraftigt avgjort, 3) att alla supplerande moment kan inkluderas, men att rättskraften begränsas av 17 kap. 11§ RB.

Enligt min mening ska supplerande moment kunna inkluderas i ett förlikningsavtal som stadfästs av domstol. Incitamenten för parterna att förlikas ökar om de kan införa andra rättsförhållanden som går att verkställa och detta är önskvärt ur en processekonomisk synvinkel. Jag anser att rättskraften borde begränsas enligt reglerna för res judicata i 17 kap. 11§ RB för att rättskraft bör tolkas restriktivt och bestämmas genom gemensamma processrättsliga principer istället för att parterna ska tillåtas avtala om rättskraftens utsträckning. De enskildas rätt att föra talan skyddas i sådana fall eftersom det bara är *saken* som omfattas av rättskraft. Risker för motstridiga domar är inte tillräckligt överhängande för att låta supplerande moment vinna rättskraft enbart för att de är exigibla.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

NJA II 1943 s.1	Den nya rättegångsbalken
Prop. 1980/81:8	Med förslag till utsökningsbalk
Prop. 1986/87:89	Om ett reformerat tingsrättsförfarande
SOU 2007:026	Alternativ tvistlösning

Litteratur

Ekelöf, Per Olof, Rättegång. H. 5, 7., bearb. uppl., Norstedt, Stockholm, 1998

Ekelöf, Per Olof, Bylund, Torleif & Edelstam, Henrik, Rättegång. H. 3, 7., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2006

Ekelöf, Per Olof, Edelstam, Henrik & Pauli, Mikael, Rättegång. H. 5, 8., [rev. och utök.] uppl., Norstedt, Stockholm, 2011

Hassler, Åke, Svensk civilprocessrätt: en lärobok, Nord. bokh., Stockholm, 1963

Heuman, Lars: ”Kan parter göra en förlikning exigibel genom att låta en skiljeman stadfästa den i en dom?”. I: Juridisk tidskrift 1999/00 s. 912

Heuman, Lars; Kan parter få en förlikning stadfäst då denna omfattar frågor som är föremål för prövning i en annan rättegång?”, I Juridisk tidskrift 2003/04 s. 621

Gärde, Natanael (red.), Nya rättegångsbalken, Faks.-uppl., Institutet för rättsvetenskaplig forskning, Stockholm, 1994[1949]

Larsson, Sven, Förlikning i tvistemål, A & W (distr.), Diss. Uppsala : Univ.,Uppsala, 1958

Larsson, Sven: ”Stadfästelse av förlikning”. I: Festskrift till Bertil Bengtsson (red.: Agell m.fl.), Göteborg, 1993

Lindell, Bengt, Civilprocessen: rättegång samt skiljeförfarande och medling, 3., omarb. uppl., Iustus, Uppsala, 2012

Nilsson, Carl Olof; ”Res judicata – I modellteoretisk belysning”. I: Svensk Juristtidning 1987

Nordh, Roberth: ”Är endast olika rättsföljder som är likvärdiga samma sak?”. I: Svensk Juristtidning 2001

Nordh, Roberth, Spridda tankar: reflektioner kring talerätt, rättskraft, bevisfrågor m.m., Iustus, Uppsala, 2008

Nordh, Roberth, Rättegångshinder: om forum, talerätt, åtalsrätt m.m., Iustus, Uppsala, 2008

Nordh, Roberth, Processens ram i tvistemål: om yrkande och grunder, ändring av talan m.m., 3., [rev.] uppl., Iustus, Uppsala, 2012

Olivecrona, Karl, Domen i tvistemål, Gleerup, Lund, 1943

Olivecrona, Karl, Rätt och dom, 2. uppl., Norstedt, Stockholm, 1966

Sverige, Nya rättegångsbalken jämte lagen om dess införande: med kommentar, Norstedt, Stockholm, 1949

Elektroniska källor

Fitger, Peter, Eriksson, Tobias, Hall, Per, Palmkvist, Ragnar, Renfors, Cecilia & Sörbom, Monika: *Rättegångsbalken*, Norstedt, version oktober 2014, i Zeteo

Rättsfallsförteckning

Nytt juridiskt arkiv

NJA 1957 s. 470

NJA 1973 s. 239

NJA 1974 s. 295

NJA 1975 s. 507

NJA 1975 s. 577

NJA 1981 s. 269

NJA 1984 s. 215

NJA 1984 s. 733

NJA 1994 s. 23

NJA 1995 s. 610

NJA 1999 s. 520

NJA 2003 not C 48

NJA 2008 s. 792

Rättsfall från hovrätterna

RH 2010:25

Svea HovR:s dom den 9 november 2007 i mål T 9729-06

Svea HovR:s dom den 13 april 2012 i mål HovR Ö 9268-11

AD

AD 1996 nr 100.

JO

JO 1957 s. 221